

Sándor Gebei (Eger, Colegiul Károly Eszterházy): *Gabriel Bethlen și polonezii*

”Credo”-ul politic al lui Gabriel Bethlen era crearea și susținerea unei relații fără obstacole cu turcii, fapt ce a fost și a rămas cel mai caracteristic domniei lui. Nu consider că în rolul său la îndepărtarea lui Gabriel Báthori era condus de insultele sale personale, mai degrabă relația pașnică dintre principatul transilvan și Poartă era în joc (politica anti-săsească a lui Gabriel Báthori și cea față de moldoveni, ”vălăheni”). Esența ”politicii noi” = ”loialitatea față de turci” s-a exprimat și prin predarea cetății Lipova, dar și prin comportamentul lui Bethlen față de polonezi. În ajunul tratatului de pace turco – polon din 1617 el a ”spionat” în Polonia în favoarea turcilor. Vestitorii săi erau trimiși regulat pe pământ polonez, iar informațiile erau transmise imediat către ”centru”. De exemplu, în martie 1617 se specifica către kaymakam: ”Înainte cu aproximativ 50-60 zile l-am trimis pe unul dintre oamenii mei în Polonia, pentru relatarea situațiilor de acolo; ... înainte cu 8 zile l-am trimis pe unul tot în tabără, pe altul către regele polon cu niște scrisori și ei cu siguranță se vor informa în legătură cu toate lucrurile; cei care sosesc o să vă comunice Domniei tale imediat.”

Criza cehă (1618-1620) a adus la iveală cu adevărat conflictul transilvano-polon. Tronul lui Ferdinand al II-lea de Habsburg a ajuns în pericol datorită campaniei lui Gabriel Bethlen. Ferdinand al II-lea, crescut de iezuiți s-a adresat pentru ajutor către Sigismund Vasa al III-lea, fiind și el catolic și totodată ginerele său, pentru că „duchowi bunty”(răscoalele religioase) puteau să se întindă și în țară. Când deja Bethlen era preocupat cu ocuparea Vienei, Sigismund al III-lea a strâns lângă graniță 8.000 de „lisowczik” și le-a trimis în Ungaria de Nord. Walenty Rogowski și alți colegi comandanți polonezi pe cei (!) 7.000 de maghiari ai lui „Stefan Rákóczi” i-au împrăștiat la Humenné și au distrus țara până la Košice. Nu e de mirare că Gabriel Bethlen l-a urât pe Sigismund al III-lea până la moarte și a făcut tot ce se putea ca Poarta Otomană să-l atace pe Rzeczpospolita. Și pretextul a fost la îndemână: voievodul moldovean, subordonatul turcilor, „Gasper Grazyan” trebuia destituit de la putere, fiindcă era omul polonezilor. E drept că voievodul Graziani l-a îndemnat cu putere mai ales pe hatmanul și cancelarul Stanisław Żółkiewski, ca trupele polone să pătrundă în Moldova și să-l despartă definitiv de Poartă. Războiul polono-turc a și izbucnit în 1620. La Cecora, în șanțurile „Zamoyski” polonezii au suferit o bătălie uriașă, dar cu un an mai târziu la Chocim (Hotin) acesta a fost remediat. Această înfrângere a pus ștampila și pe viața sultanului Osman al II-lea.

Atenția lui Gabriel Bethlen a fost încă odată trezită de combinația politică polono-lituaniană, în anii 1626-1627. Atunci protestanții lituanieni, opoziția internă a lui Sigismund al III-lea au încercat la principele transilvan reînvierea ”erei Báthori”. Corespondențele nu au mai reușit să se materializeze din cauza bolii principelui.